

Rolnummer 6176
Arrest nr. 27/2016 van 18 februari 2016

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag over artikel 4, § 2, van de wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie, gesteld door het Hof van Cassatie.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters J. Spreutels en E. De Groot, en de rechters A. Alen, T. Merckx-Van Goey, P. Nihoul, T. Giet en R. Leysen, bijgestaan door de griffier F. Meersschaut, onder voorzitterschap van voorzitter J. Spreutels,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van de prejudiciële vraag en rechtspleging

Bij arrest van 18 maart 2015 in zake A.M. tegen V. V.V., waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 26 maart 2015, heeft het Hof van Cassatie de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 4, § 2, van de wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie de artikelen 10 en 11 van de Grondwet in zoverre het het beroep van de verdachte tegen de beschikking van de raadkamer waarbij de feiten bewezen worden verklaard en tot de opschorting wordt besloten, onderwerpt aan een termijn van vierentwintig uur, terwijl de procureur des Konings en de burgerlijke partij, op grond van artikel 135, §§ 1 en 3, van het Wetboek van strafvordering, beschikken over een termijn van vijftien dagen om de door hetzelfde rechtscollege uitgesproken beschikking van buitenvervolginstelling aan te vechten ? ».

Memories zijn ingediend door :

- A.M., bijgestaan en vertegenwoordigd door Mr. J.-M. Arnould, advocaat bij de balie te Bergen;
- de Ministerraad, bijgestaan en vertegenwoordigd door Mr. E. Jacobowitz, advocaat bij de balie te Brussel.

A.M. heeft ook een memorie van antwoord ingediend.

Bij beschikking van 25 november 2015 heeft het Hof, na de rechters-verslaggevers T. Giet en R. Leysen te hebben gehoord, beslist dat de zaak in staat van wijzen is, dat geen terechtzitting zal worden gehouden, tenzij een partij binnen zeven dagen na ontvangst van de kennisgeving van die beschikking een verzoek heeft ingediend om te worden gehoord, en dat, behoudens zulk een verzoek, de debatten zullen worden gesloten op 16 december 2015 en de zaak in beraad zal worden genomen.

Aangezien geen enkel verzoek tot terechtzitting werd ingediend, is de zaak op 16 december 2015 in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil

A.M. heeft een voorziening in cassatie ingesteld tegen, enerzijds, een beschikking gewezen op 12 mei 2014 door de raadkamer van de Rechtbank van eerste aanleg te Henegouwen, afdeling Bergen, die heeft besloten tot de opschorting van de uitspraak van haar veroordeling en, anderzijds, een arrest van 4 november 2014 van de kamer van inbeschuldigingstelling van het Hof van Beroep te Bergen, die haar hoger beroep onontvankelijk verklaart, omdat het is ingesteld na de termijn van vierentwintig uren bepaald bij artikel 4, § 2, van de wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie.

Wanneer na afloop van het onderzoek de raadkamer de buitenvervolginstelling uitspreekt, beschikken de procureur des Konings en de burgerlijke partij krachtens artikel 135, §§ 1 en 3, van het Wetboek van

strafvordering over een termijn van vijftien dagen om hoger beroep in te stellen; het hoger beroep van de burgerlijke partij is niet beperkt tot de regeling van de burgerlijke belangen aangezien, krachtens de devolutive werking van het hoger beroep, de kamer van inbeschuldigingstelling zich moet uitspreken over de eventuele voortzetting, voor het vonnisgerecht, van de strafvordering. Daarentegen beschikt de inverdenkinggestelde die de beslissing van opschorting van de veroordeling, die impliceert dat de feiten die hem ten laste worden gelegd, bewezen zijn, betwist, slechts over een termijn van vierentwintig uren om zijn beroep in te stellen, in het kader waarvan hij bij de kamer van inbeschuldigingstelling onder meer om de buitenvervolginstelling kan verzoeken.

De verwijzende rechter heeft derhalve beslist, zoals de eiseres in cassatie voorstelde, aan het Hof de hierboven weergegeven prejudiciële vraag te stellen.

III. *In rechte*

- A -

A.1. A.M., eisende partij voor de verwijzende rechter, preciseert allereerst dat zij de buitenvervolginstelling heeft gepleit en betwist dat zij om het voordeel van de opschorting van de uitspraak van enige veroordeling heeft verzocht.

Zij herinnert eraan dat de wapengelijkheid een grondbeginsel van het eerlijk proces is dat, in strafzaken, een evenwicht veronderstelt, niet alleen tussen de beschuldigde en het openbaar ministerie, maar ook tussen de beschuldigde en de burgerlijke partij. Zij gaat ervan uit dat de in het geding zijnde bepaling de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt in zoverre de inverdenkinggestelde slechts over een termijn van vierentwintig uren beschikt om verzet aan te tekenen tegen de beschikking waarbij de tenlasteleggingen bewezen worden verklaard naar aanleiding van de toekenning van een maatregel van opschorting, terwijl de procureur des Konings en de burgerlijke partij over een termijn van vijftien dagen beschikken om hoger beroep in te stellen tegen een beschikking waarbij de buitenvervolginstelling wordt uitgesproken - waarbij de belangen van de burgerlijke partij haar trouwens niet toelaten een beschikking te betwisten waarbij aan de inverdenkinggestelde de opschorting wordt verleend. Dat verschil in behandeling onder de verschillende bij het strafproces betrokken personen berust niet op enig objectief criterium en is niet redelijk verantwoord.

A.2.1. De Ministerraad werpt in hoofdorde de ontstentenis op van vergelijkbaarheid van de in de prejudiciële vraag beoogde situaties, door met name het arrest nr. 76/2006 te vermelden : de beklaagde die verzet wenst aan te tekenen tegen een beschikking waarbij tot de opschorting van de uitspraak wordt besloten en de procureur des Konings of de burgerlijke partij die hoger beroep instellen tegen een beschikking van buitenvervolginstelling, bevinden zich in situaties die, ten aanzien van de gevolgen van die beschikkingen voor elk van de bij het strafproces in het geding zijnde partijen, niet vergelijkbaar zijn.

Zo wordt met de beschikking van buitenvervolginstelling aan de procedure een einde gemaakt wegens verschillende procedurele elementen, zoals het overlijden van de beklaagde, de onontvankelijkheid van de burgerlijke partijstelling die de strafvordering in gang heeft gezet, het feit dat er onvoldoende bezwaren zijn - wat niet gelijkstaat met de afwezigheid van schuld aangezien een nieuw onderzoek zou kunnen worden gevoerd indien nieuwe bezwaren zouden opduiken -, enz., waarbij in de rechtsleer ervan wordt uitgegaan dat het gezag van die beschikkingen geringer is aangezien de raadkamer of de kamer van inbeschuldigingstelling in hoger beroep zich niet uitspreken over de grond van het recht.

Daarentegen heeft de beschikking van opschorting van de uitspraak in het stadium van de regeling van de rechtspleging betrekking op de grond van de zaak : daarmee wordt een einde gemaakt aan de procedure en een nieuw proces met betrekking tot dezelfde feiten zal niet meer kunnen plaatsvinden, in tegenstelling met de beschikking van buitenvervolginstelling.

Bovendien zijn de termijnen bepaald bij de wet van 29 juni 1964 strikt identiek voor wat betreft de rechtsmiddelen tegen de beschikkingen waarbij een opschorting van de uitspraak wordt uitgesproken : enerzijds beschikken zowel de procureur des Konings als de inverdenkinggestelde over een termijn van vierentwintig uren om verzet aan te tekenen tegen de beschikking waarbij de opschorting van de uitspraak wordt uitgesproken, zijnde bepalingen met betrekking tot de strafvordering; anderzijds, wat de burgerlijke belangen betreft, bepaalt

artikel 6, vierde lid, van dezelfde wet een termijn van vijftien dagen, zowel voor de burgerlijke partij als voor de beklaagde, om hoger beroep in te stellen tegen die bepalingen van de beschikking. Ten slotte beschikken de procureur des Konings of de burgerlijke partij weliswaar over vijftien dagen om hoger beroep in te stellen tegen een beschikking van buitenvervolginstelling, maar beschikt de beklaagde ook over een termijn van vijftien dagen om hoger beroep in te stellen tegen een beschikking van verwijzing naar een feitenrechter.

A.2.2. Indien het Hof van oordeel zou zijn dat de beoogde categorieën voldoende vergelijkbaar zijn, gaat de Ministerraad in ondergeschikte orde ervan uit dat er geen schending is van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, en verzoekt hij de redenering toe te passen die in het arrest nr. 25/2001 is gevolgd.

De wetgever heeft zich immers gebaseerd op een objectief criterium dat verbonden is met het feit of het onderzoeksgerecht al dan niet uitspraak doet als vonnisgerecht.

Door een korte termijn te bepalen voor het verzet tegen de beschikking waarbij tot een opschorting van de uitspraak wordt besloten, heeft de wetgever geen onevenredige maatregel genomen ten aanzien van de doelstelling een snelle regeling mogelijk te maken van de betwistingen over de vraag of de voorwaarden die het mogelijk maken de opschorting van de uitspraak van de veroordeling te verlenen, al dan niet zijn vervuld. Aangezien slechts tot de opschorting van de uitspraak kan worden besloten met de instemming van de verdachte, kon de wetgever bovendien van mening zijn dat een korte termijn volstond en indien, te dezen, de verdachte betwist zijn instemming te hebben gegeven, kwam het hem toe onmiddellijk te reageren door te betwisten dat de voorwaarden bepaald bij artikel 3 van de wet van 29 juni 1964 vervuld waren, hetgeen gemakkelijk kan worden gecontroleerd zonder een nieuw volledig onderzoek van het dossier op te leggen.

Daarentegen kan de beschikking van buitenvervolginstelling worden verleend om diverse redenen die een nieuw onderzoek van het dossier kunnen vereisen, in het licht van de redenen die in aanmerking zijn genomen voor de buitenvervolginstelling, hetgeen de toekenning verantwoordt van een langere termijn om te beslissen over de opportuniteit van een hoger beroep.

A.3. De eisende partij voor de verwijzende rechter antwoordt door in de thans voorliggende zaak de conclusies te vermelden van de eerste advocaat-generaal J.-F. Leclercq, die ervan uitgaat dat de in het geding zijnde partijen voor de in de prejudiciële vraag beoogde onderzoeksgerechten zich in een zo niet identieke, op zijn minst analoge situatie bevinden, aangezien zij kwesties met betrekking tot de strafvordering pleiten.

Zij is van mening dat het bekritiseerde verschil in behandeling willekeurig en irrationeel is te meer daar de termijn voor hoger beroep tegen een beslissing tot opschorting van de uitspraak op het niveau van het vonnisgerecht vijftien dagen bedraagt.

- B -

B.1. Artikel 4, § 2, van de wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie (hierna : de wet van 29 juni 1964) bepaalt :

« De procureur des Konings en de verdachte kunnen tegen de beschikking van de raadkamer waarbij de opschorting wordt uitgesproken, verzet doen om reden dat aan de voorwaarden tot verlening van de opschorting niet voldaan is.

Het verzet, dat binnen vierentwintig uren moet worden aangetekend, wordt voor de kamer van inbeschuldigingstelling gebracht ».

B.2. Met de prejudiciële vraag wordt het Hof verzocht zich uit te spreken over de bestaanbaarheid, met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, van die bepaling, in zoverre zij

voor de verdachte in een termijn van vierentwintig uren voorziet om verzet aan te tekenen tegen de beschikking van de raadkamer waarbij de feiten bewezen worden verklaard en waarbij de opschorting van de uitspraak van de veroordeling wordt uitgesproken, terwijl krachtens artikel 135, §§ 1 en 3, van het Wetboek van strafvordering, de procureur des Konings en de burgerlijke partij over een termijn van vijftien dagen beschikken om hoger beroep in te stellen tegen een door hetzelfde rechtscollege uitgesproken beschikking van buitenvervolginstelling.

B.3. Artikel 135, §§ 1 en 3, van het Wetboek van strafvordering bepaalt :

« § 1. Het openbaar ministerie en de burgerlijke partij kunnen hoger beroep instellen tegen alle beschikkingen van de raadkamer.

[...]

§ 3. Het hoger beroep moet worden ingesteld binnen een termijn van vijftien dagen door een verklaring ter griffie van de rechtbank die de beschikking heeft gewezen. Deze termijn gaat in op de dag waarop de beschikking is gewezen.

[...] ».

B.4. De Ministerraad voert in hoofddorde de ontstentenis aan van vergelijkbaarheid van de in de prejudiciële vraag beoogde categorieën van personen.

B.5.1. De opschorting van de uitspraak van een veroordeling is, volgens artikel 1, § 1, van de wet van 29 juni 1964, een middel om een delinquent een proeftijd toe te staan. Die beslissing, waarbij de rechter de ten laste gelegde feiten bewezen verklaart, zonder dat een veroordeling wordt uitgesproken, wordt gelast met instemming van de verdachte en maakt een einde aan de vervolging indien zij niet wordt herroepen (artikel 3, eerste en vijfde lid, van de wet van 29 juni 1964). De opschorting kan ambtshalve, op vordering van het openbaar ministerie of op verzoek van de verdachte worden gelast (artikel 3, derde lid, van de wet van 29 juni 1964). Aan de opschorting kunnen eventueel probatievoorwaarden worden gekoppeld (artikel 3, vierde lid, van de wet van 29 juni 1964).

In de regel wordt de opschorting van de uitspraak van een veroordeling gelast door de vonnisgerechten, aangezien over de strafvordering uitspraak moet worden gedaan door de feiten bewezen te verklaren. De opschorting kan eveneens door de onderzoeksgerechten worden gelast

wanneer zij van oordeel zijn dat de openbaarheid van de debatten de declassering van de verdachte zou kunnen veroorzaken of zijn reclassering in gevaar zou kunnen brengen (artikel 3, tweede lid, van de wet van 29 juni 1964).

Wanneer de rechter de opschorting van de uitspraak van de veroordeling gelast, dient hij, krachtens artikel 6, tweede lid, van de wet van 29 juni 1964, de inverdenkinggestelde in de kosten te veroordelen, die werden bepaald overeenkomstig het koninklijk besluit van 28 december 1950 houdende algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken.

Wanneer de opschorting wordt gelast, is het onderzoeksgerecht bevoegd om uitspraak te doen over de burgerlijke vordering die tevens bij dat gerecht aanhangig is gemaakt (artikel 6, derde lid, van de wet van 29 juni 1964).

B.5.2. Door te voorzien in de mogelijkheid om de opschorting van de uitspraak van de veroordelingen uit te spreken, heeft de wetgever het mogelijk willen maken dat diegenen zonder een zwaar strafrechtelijk verleden en die kans maken op verbetering, niet de gevolgen van een veroordeling dienen te ondergaan en, in voorkomend geval, ontkomen aan de weerklink die aan het onderzoek ter openbare terechtzitting wordt gegeven.

Het doel van die clementiemaatregel is het bevorderen van de reclassering van de betrokkene.

B.6.1. De opschorting van de uitspraak van een veroordeling is een beslissing die, indien zij niet wordt herroepen, een einde maakt aan de strafvordering en die veronderstelt dat de tenlastelegging bewezen wordt verklaard.

De beschikking waarbij de opschorting wordt uitgesproken betreft derhalve de grond van de strafvordering, waarbij de gerechten, met inbegrip van de onderzoeksgerechten die de opschorting van de veroordeling uitspreken, « de schuld van de verdachten [moeten] vaststellen » (*Parl. St.*, Kamer, 1956-1957, nr. 598/1, p. 7).

Tot de opschorting van de uitspraak kan slechts worden besloten indien de verdachte met die clementiemaatregel instemt. De instemming van de verdachte, die « een uiting [moet] zijn

van de wil tot beterschap » (*Parl. St.*, Senaat, 1962-1963, nr. 355, p. 14), vormt een wezenlijke vereiste voor de doelmatigheid zelf van de opschorting van de uitspraak.

B.6.2. Krachtens de in het geding zijnde bepaling kunnen de procureur des Konings en de verdachte tegen de beschikking waarbij de opschorting wordt uitgesproken, binnen een termijn van vierentwintig uren, verzet doen om reden dat aan de wettelijke voorwaarden tot verlening van de opschorting niet zou zijn voldaan. Dat beroep staat niet open voor de burgerlijke partij.

Het verzet tegen die beschikking waarbij tot de opschorting van de uitspraak wordt besloten, kan derhalve betrekking hebben op de eventuele ontstentenis van instemming van de verdachte.

B.7.1. Wanneer, na afloop van het onderzoek, de raadkamer van oordeel is dat « het feit noch een misdaad, noch een wanbedrijf, noch een overtreding oplevert, of dat tegen de in verdenking gestelde generlei bezwaar bestaat », verklaart zij dat er geen reden is tot vervolging (artikel 128 van het Wetboek van strafvordering).

De beschikking van buitenvervolginstelling verhindert de voortzetting van de strafvordering onder meer om reden dat de feiten geen misdrijf vormen of er geen voldoende bezwaren bestaan die het mogelijk maken de verdachte te vervolgen, maar ook wanneer andere wettelijke beletselen de voortzetting van de strafvordering verhinderen; door die beschikking aan te nemen, spreekt het onderzoeksgerecht zich echter niet uit over de grond van de strafvordering. Het openbaar ministerie zal de voortzetting van de strafvordering trouwens kunnen hervatten door de heropening van het onderzoek te vorderen wegens nieuwe bezwaren.

B.7.2. De procureur des Konings of de burgerlijke partij beschikken over de mogelijkheid om tegen een beschikking van buitenvervolginstelling hoger beroep in te stellen binnen een termijn van, in beginsel, vijftien dagen. In het kader van dat beroep kan het gerecht in hoger beroep, in voorkomend geval, van oordeel zijn dat de strafvordering dient te worden voortgezet, en kan het zelfs, indien de voorwaarden vervuld zijn, beslissen de uitspraak van de veroordeling op te schorten.

B.8. Hoewel de verdachte die de voorwaarden tot verlening van de opschorting van de uitspraak waartoe bij een beschikking van de raadkamer is beslist, betwist, en de procureur des Konings of de burgerlijke partij die hoger beroep instellen tegen een beschikking van buitenvervolginstelling die door datzelfde rechtscollege is uitgesproken, zich niet in een identieke situatie bevinden, bevinden zij zich echter niet in situaties die zo verschillend zijn dat zij niet zouden kunnen worden vergeleken, aangezien de beroepen van die partijen respectievelijk betrekking kunnen hebben op de feiten die de verdachte ten laste worden gelegd.

B.9. Het verschil in behandeling tussen bepaalde categorieën van personen dat voortvloeit uit de toepassing van verschillende procedureregels in verschillende omstandigheden, houdt op zich geen discriminatie in. Van discriminatie zou slechts sprake zijn indien het verschil in behandeling dat voortvloeit uit de toepassing van die procedureregels een onevenredige beperking van de rechten van de daarbij betrokken personen met zich zou meebrengen.

B.10.1. Het recht op toegang tot de rechter, dat een onderdeel is van het recht op een eerlijk proces, kan worden onderworpen aan ontvankelijkheidsvoorwaarden, met name wat betreft het instellen van een rechtsmiddel binnen een bepaalde termijn. Die voorwaarden mogen echter niet ertoe leiden dat het recht op zodanige wijze wordt beperkt dat de kern ervan wordt aangetast. Dit zou het geval zijn wanneer de beperkingen geen wettig doel nastreven of indien er geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het nagestreefde doel.

De bestaanbaarheid van die beperkingen met het recht op toegang tot een rechterlijke instantie hangt af van de bijzonderheden van de in het geding zijnde procedure en wordt beoordeeld in het licht van het proces in zijn geheel (EHRM, 24 februari 2009, *L'Erablière* t. België, § 36; 29 maart 2011, *R.T.B.F.* t. België, § 69).

B.10.2. Meer in het bijzonder zijn de regels betreffende de termijnen om beroep in te stellen of verzet aan te tekenen gericht op een goede rechtsbedeling en het weren van de risico's van rechtsonzekerheid. Die regels mogen de rechtzoekenden echter niet verhinderen de beschikbare rechtsmiddelen te doen gelden.

B.11.1. De wetgever vermocht te oordelen dat, teneinde het verloop van het onderzoek niet te vertragen, de door de raadkamer gelaste opschorting moest worden aangevochten binnen een bijzonder korte termijn, die hij op vierentwintig uur heeft vastgesteld. Het verschil tussen die termijn en de termijn van vijftien dagen die betrekking heeft op het hoger beroep dat is gericht tegen een beschikking van buitenvervolginstelling kan niet als discriminerend worden beschouwd.

Dat verschil berust immers op een pertinent criterium ten aanzien van de gevolgen en de draagwijdte van de beschikkingen die het voorwerp uitmaken van het beroep : de beschikking waarbij tot de opschorting van de uitspraak wordt besloten, stelt de tenlastelegging vast en veronderstelt de instemming van de verdachte met een maatregel die, indien hij niet wordt ingetrokken, een einde maakt aan de vervolging, terwijl de beschikking van buitenvervolginstelling zich ertoe beperkt vast te stellen dat de strafvordering niet kan worden voortgezet, zonder zich uit te spreken over het al dan niet vaststaan van de tenlastelegging.

B.11.2. De betrokken termijn streeft een wettig doel na en houdt geen onevenredige beperking in van de rechten van de verdachte ten aanzien van wie door het onderzoeksgerecht de maatregel van opschorting wordt gelast, aangezien de verdachte met die maatregel heeft moeten instemmen.

B.11.3. Voor het overige verplicht het feit dat de wet van 12 maart 1998 de termijn waarbinnen hoger beroep moet worden ingesteld tegen de beschikkingen van de raadkamer vermeld in artikel 135 van het Wetboek van strafvordering op vijftien dagen heeft gebracht, de wetgever niet, op straffe van schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, een eenvormige termijn vast te stellen voor alle beschikkingen van de raadkamer waartegen hoger beroep wordt ingesteld.

B.12. De prejudiciële vraag dient ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

Artikel 4, § 2, van de wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

Aldus gewezen in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op 18 februari 2016.

De griffier,

De voorzitter,

F. Meersschaut

J. Spreutels